

DOKTER SATAN

*Ter nagedachtenis van Maguy,
die best een vrolijker boek had verdiend.*

Jean-Marc Dreyfus

DOKTER SATAN

Het schokkende verhaal van
de beruchtste seriemoordenaar
in de Tweede Wereldoorlog

Uit het Frans vertaald door
Hans E. van Riemsdijk

Nieuw Amsterdam

Eerste druk 2025

© 2025 Jean-Marc Dreyfus

Oorspronkelijke titel *L’Affaire Petiot et la Shoah*

Oorspronkelijke uitgever Éditions Grasset & Fasquelle

© 2025 Nederlandse vertaling Hans E. van Riemsdijk/Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

*All rights are reserved, including those for text and data mining,
AI training and similar technologies.*

Tekstredactie Yulia Knol

Correctie René de Graaff

Omslag Paul Pollmann

Omslagbeeld ANP Photo

Auteursfoto Wikimedia Commons/Claude Truong-Ngoc

NUR 339, 686

ISBN 978 90 468 3459 6

www.nieuwamsterdam.nl

Nieuw Amsterdam maakt deel uit van Park Uitgevers

Inhoud

Inleiding	9
1 Het onderzoek: speuren naar een Jodenmoordenaar in de laatste bezettingsmaanden	13
2 De bizarre burgemeester van Villeneuve-sur-Yonne	33
3 Buurman Joachim Guschinow, de bontwerker	49
4 Marthe Khaït en de ‘toxicomanen’	53
5 Dokter Braunberger en de anonieme telefoontjes	61
6 Yvan Dreyfus, de Gestapo en de V-Männer	67
7 De familie Wolff, van Frankfurt via Amsterdam naar de Rue Le Sueur	79
8 Eryane Kahan, de Joodse ronselaarster	85
9 Handlangers doemen op en verdwijnen weer uit zicht	99
10 De Knellers en de ‘Joint’	113
11 Tussen verzet en collaboratie: zwart-witdenken bij de bevrijding	120
12 De overlevenden	135
13 Het proces	141

14	Dokter Paul en de opgedregde lichaamsdelen	153
15	Een uitgekende moordmachinerie: 'Auschwitz in Parijs'	160
16	Een reiziger die zijn bagage met zich meeneemt	175
17	Een gestold verhaal	179
18	Wat we niet weten	186
	Epiloog	194

	Dankwoord	197
--	-----------	-----

	Noten	199
--	-------	-----

	Bibliografie	215
--	--------------	-----

	Bronnen	219
--	---------	-----

	Lijst van slachtoffers van Marcel Petiot	221
--	--	-----

Alle artsen zijn Joods. Enfin, bijna allemaal. Van dokter Petiot is dat niet helemaal duidelijk. Dokter Petiot is die Parijse arts die in 1944 bewees dat Joden oplosbaar waren in zwavelzuur.

- Comedian Pierre Desproges in *On me dit que des Juifs se sont glissés dans la salle* ('Ik hoor dat er een paar Joden de zaal zijn binnengeglijpt'), zijn voorstelling uit 1986

Inleiding

‘Zwijg, Jodenadvocaat!’ Vanuit de beklaagdenbank valt dokter Petiot fel uit tegen Pierre Véron, de raadsman van de familie Dreyfus die zich in het strafproces civiele partij heeft gesteld. In maart 1946 is de grote rechtszaal van het Paleis van Justitie in Parijs afgeladen vol. Tientallen journalisten brengen dagelijks woordelijk verslag uit van wat er gebeurt tijdens de zittingen. In de zaal bevinden zich veel vrouwen; de dokter lijkt grote aantrekkingskracht op hen uit te oefenen. Het publiek komt kijken of de persoon die in de pers doorgaat voor ‘dokter Satan’ lijkt op de foto’s die in de kranten verschijnen en waarop hij is te zien als een echte misdadiger, met gelaatstreken die door schel licht en een aangedikt zwart-witcontrast extra grimmig ogen. De mensen op de tribunes kijken ook naar de honderden bewijsstukken: kleding en toiletartikelen uitgestald op een tafel in het midden van de zaal en vooral naar die merkwaardige muur van tientallen koffers die achter de beklagde verrijst.

Petiot wordt vervolgd voor zevenentwintig moorden. De balans is dan inmiddels opgemaakt. En van die zevenentwintig slachtoffers zijn er zestien Joods. De zaak wekt een fascinatie op die je gerust ongezonder kunt noemen en die schril afsteekt tegen de problemen die op dat moment spelen: er is nog van alles op

rantsoen, woningen zijn slecht verwarmd, het landsbestuur is instabiel. Hoe het vonnis ook mag uitpakken, iedereen beseft dat het hier om een unieke zaak gaat, om een proces dat voor goed een prominente plaats zal bekleden in de gerechtelijke annalen. Tegen een grote som geld beloofde dokter Satan mensen clandestien via Spanje naar Zuid-Amerika te smokkelen. Kandidaten waren de vogelvrijverklaarden in bezet Frankrijk, boeven en pooiers met moeilijkheden in het criminele milieu, maar ook en vooral Joden. De goede dokter beweerde een strak georganiseerd netwerk te leiden en voor alles te zullen zorgen. Maar de reis eindigde in het 16e arrondissement in Parijs, in zijn herenhuis in de Rue Le Sueur op nummer 21, in een put onder het koetshuis op de binnenplaats.

Het proces van Marcel Petiot is geen rechtszaak in het kader van de naoorlogse zuiveringen waarbij de beklaagde wordt beschuldigd van collaboratie met de bezetter. Evenmin draait het proces om antisemitisme. In een tijd waarin de rechtbanken nog duizenden Fransen berechten voor hun hulp bij de Jodenvervolgung, een tijd waarin Frankrijk een jaar na de bevrijding van de concentratiekampen – met alle gruwelijke beelden van uitgemergelde lijken in gigantische massagraven – nog altijd de enormiteit van de Shoah niet kan bevatten, hoort het hof van assisen in Parijs in de loop van drie weken zittingen het relaas van Joodse families over hun vervolging. Tijdens het proces-Petiot vertellen getuigen over de roof van hun bezittingen, over beroepsverboden, over razzia's. Ze beschrijven hoe ze ondergedoken zaten in Parijs, hoe ze vluchtten naar niet-bezet gebied, hoe ze de demarcatielijn passeerden. Ook spreken ze over de arrestaties, over de kampen in Drancy en Compiègne. Ze vertellen hoe ze hun kinderen naar het platteland stuurden, over radeloze pogingen om weg te komen uit Frankrijk. Hoe ze op weg van Nederland naar Zwitserland clandestien grenzen

overstaken, over Franse politiemensen die complete families arresteerden, over mensen die collaboreerden met de diensten van de bezetter, over valse papieren, over afpersing, over banden met het verzet, over mensensmokkelaars en ook over de deportatietreinen. Over die konvooien waarvan het publiek al weet dat praktisch geen enkel slachtoffer van de bestemmingen terugkeerde. Ook komen zogeheten overlevenden ter sprake: mensen die op het laatste moment hebben afgezien van de door Petiot georganiseerde vlucht over de grens.

In de beklaagdenbank oogt de dokter wonderlijk ontspannen. Zijn goedkope vlinderdas hangt nu eens naar rechts, dan weer naar links. Als hij niet slaapt, kan hij echter danig van stemming wisselen, roept hij getuigen toe, beledigt hij hen, herhaalt hij keer op keer dat hij een groot verzetsman is geweest, dat zijn netwerk tientallen Gestapo-collaborateurs heeft geliquideerd. De moorden ontkent hij niet; hij rechtvaardigt ze zelfs. Hij is een held die zijn handen heeft vuilgemaakt voor Frankrijk, een held die het bloed heeft doen vloeien van niet zevenentwintig maar tweeënzestig personen. Hij lijkt geen tel stil te staan bij wat voor iedereen wel vaststaat: het nakende doodvonnis. 'Een Jodenadvocaat, dát bent u!' brult hij nogmaals naar Véron.

De Franse titel van dit boek – *L’Affaire Petiot et la Shoah, un tueur en série sous l’Occupation* – provoceert nogal doordat het twee begrippen uit totaal verschillende registers naast elkaar plaatst. De term ‘seriemoordenaar’ – die pas sinds de jaren tachtig wordt gebruikt – en het woord ‘Shoah’ – dat ingang heeft gevonden in het taalgebruik vanaf 1985 naar aanleiding van de inmiddels klassieke documentaire van Claude Lanzmann. Beide begrippen staan centraal in het beeld dat we hebben van de twintigste eeuw in Europa – de monsterachtige moordenaar en de genocide op de Joden – en zijn omstandig

besproken gedurende de affaire-Petiot. Een zaak die al op 11 maart 1944, dus nog tijdens de bezetting, aan het licht kwam en tot lang na de bevrijding van het land de gemoederen zou blijven beroeren.

Dit boek wil laten zien dat de affaire-Petiot de gelegenheid bood om een breed publiek bewust te maken van de Jodenvervolging in Frankrijk in nagenoeg al haar facetten en dat de Shoah in Frankrijk aanzienlijk vroeger publiekelijk onder de aandacht is gekomen dan men lange tijd heeft gedacht, in elk geval al sinds 1946. Het komt er echter op aan goed onderscheid te maken tussen de verschillende ‘kennisregisters’ – wat we weten over de misdrijven van Petiot en onze kennis van de Jodenvervolging in Frankrijk. Om te beginnen beschikken we over wat rechercheurs en de rechter-commissaris bij hun onderzoek te weten zijn gekomen. Ten tweede weten we wat er tijdens het proces is verteld en wat het grote publiek via journalisten heeft vernomen. En tot slot heb je wat we vandaag weten over de misdrijven van Marcel Petiot en over de Shoah. Die drie registers zijn trouwens nauw met elkaar verweven.

Rechter-commissaris Gollety, die de feiten onderzocht, en Marcel Léser, voorzitter van het assisenhof, hebben koste wat kost geprobeerd te voorkomen dat het proces-Petiot politiek zou worden. Ze wilden er geen podium van maken voor een debat over de Jodenvervolging en over de verantwoordelijkheid van het Vichy-regime.

Maar met de tientallen individuele getuigenissen in verband met het tragische lot van Petiots slachtoffers die gedurende de maanden van het gerechtelijk onderzoek en de weken van de rechtszaak zijn gehoord, is uiteindelijk alles, praktisch alles, gezegd over de Shoah in Frankrijk.

1

Het onderzoek: speuren naar een Jodenmoordenaar in de laatste bezettingsmaanden

Met een telefoontje naar de brandweer van een bewoner van de Rue Le Sueur ging de affaire-Petiot op zaterdag 11 maart 1944 van start. Het was mooi weer die dag en de overburen van huisnummer 21, in die smalle, onopvallende straat in het 16e arrondissement die uitkomt op de Avenue Foch, hadden hun ramen openstaan. Ze werden echter geplaagd door een misselijkmakende rook die sinds de vorige dag uit de schoorsteen van het herenhuis aan de overkant walmden. Omdat ze wisten dat het pand onbewoond was, besloten ze na een tijdje de brandweerkazerne bij de Porte Maillot te waarschuwen. Bij aankomst belden en klopten de brandweerlieden een tijdlang aan. Omdat niemand opendeed, sloegen ze op de begane grond een ruit in om het huis te betreden en te doorzoeken. In het souterrain deden ze een gruwelijke ontdekking: in stukken gesneden lichamen – een romp, enkele armen – en een kleine, roodgloeiende verwarmingsketel waarin nog meer menselijke resten bijna helemaal waren verteerd. De brandweermensen haastten zich naar buiten en waarschuwden het politiebureau van het 16e arrondissement.

De eerder bescheiden huizen in de Rue Le Sueur steken scherp af tegen de luister van de chique stadspaleizen aan de

Avenue Foch – residenties van gegoede burgers en vermogende aristocraten – en ook tegen de patriciërswoningen aan de Avenue de la Grande Armée. Nummer 21 is een degelijk gebouwd herenhuis voorzien van kelderramen die zorgen voor licht in een souterrain. Via een brede dubbele deur belandt de bezoeker in een passage naar de binnenplaats. Halverwege die gang leidt een trap rechts naar de eerste verdieping. Met zijn donkere zolder, een weinig elegante stalling en een klein, morsig bijgebouw op de binnenplaats heeft het pand niets weg van een stadspaleis.

De eigenaar van het huis was niet moeilijk te vinden: op de voordeur hing een bordje met de instructie om post gericht aan dokter Petiot af te geven bij de conciërge van nummer 23. Deze dame gaf onmiddellijk het telefoonnummer van de dokter. Er werd gebeld en de dokter zei meteen te zullen komen. Even later meldde een man die op de fiets was komen aanrijden zich bij de agenten die op wacht stonden. Wat zegt de man precies tegen die politiemensen? Daarvan zijn verschillende versies overgeleverd. Hij zou zich niet als dokter Petiot hebben voorgesteld, maar als Maurice Petiot, de broer van de eigenaar van het pand. Volgens anderen zou hij hebben gevraagd of de agenten ‘patriotten’ waren en daaraan hebben toegevoegd: ‘Het zijn collaborateurs die hier worden verbrand.’¹ Met alles wat er zojuist is ontdekt in het souterrain is het onbegrijpelijk dat de agenten de man gewoon weer laten vertrekken. Vanaf dat moment zal dokter Petiot geruime tijd op de vlucht zijn.

De commissaris van het 16e arrondissement waarschuwt meteen de recherche die zetelt op het vermaarde adres Quai des Orfèvres 36 en wordt geleid door de al even vermaarde commissaris Massu. In maart 1944 was Massu al een vaste verschijning in de misdaadrubrieken. Het jaar daarvoor was hij benoemd tot hoofd van de opsporingsbrigade en hij presen-

teerde zich graag als het evenbeeld van commissaris Maigret, al sinds 1934 onsterfelijk gemaakt door Georges Simenon. Net als Maigret droeg Massu altijd een regenjas, een sjaal en een hoed met slappe rand (maar hij rookte geen pijp). Net als Maigret woonde hij in een vrij bescheiden buurt, niet aan de Boulevard Richard-Lenoir, maar aan de Boulevard Diderot. En net als Maigret gold hij als een meester in het ondervragen, die verdachten altijd aan het praten kreeg. In zijn werkkamer stond net als in het kantoor van Maigret de beroemde kapotte leunstoel waarop hij verdachten liet plaatsnemen om hun het vuur aan de schenen te leggen.² Als men hem Petiot had laten ondervragen op zijn eigen manier, zo zal Massu in tal van interviews na de oorlog zeggen, zou hij de man hebben weten te 'breken' en hem al zijn misdaden hebben laten bekennen.³

Het onderzoek begint onmiddellijk, en wel met een onthutsende fout. De politie begeeft zich pas de volgende ochtend, zondag 12 maart, naar de woning van dokter Petiot in de Rue de Caumartin. De conciërge daar vertelt dat de dokter de vorige dag nog even langs huis was gegaan, maar meteen weer was vertrokken. En dat ook mevrouw Petiot die zondag in alle vroegte de woning had verlaten. Maar het onderzoek komt snel op gang, en wat een onderzoek wordt het! Volgens Massu zouden er tweeduizend personen zijn gehoord, een aantal dat nauwelijks overdreven lijkt. Journalisten nemen dat getal over. In de politiedossiers is te lezen dat Massu en zijn mannen minstens honderden getuigen en tientallen verdachten aan de tand voelen. Het onderzoek heeft zich uitgestrekt over heel Frankrijk en heeft deels ook plaatsgehad in België en Nederland. Het gaat om het grootste gerechtelijk onderzoek gedurende de bezetting.

De dag na de ontdekking van de menselijke resten, zondag 12 maart dus, nodigt Massu dokter Paul uit om met hem het

pand in de Rue Le Sueur te bezoeken. In de romans van Simenon heet deze dokter Paul... dokter Paul. Hij is de chef-patholoog-anatoom van het hoofdcommissariaat, de man die duizenden autopsies heeft uitgevoerd en net als Massu een vaste waarde is in de misdaadrubrieken van de kranten. De twee mannen inspecteren het huis van etage tot etage, van vertrek tot vertrek. Daar vinden ze een heuse winkel van Sinkel van uiteenlopende voorwerpen, snuisterijen, meubelen en kleding, voor het merendeel bedekt met een dikke laag stof. Alleen de spreekkamer op de begane grond is echt ingericht. Ze betreden de binnenplaats en gaan de aanbouw binnen die ooit diende als koetshuis. Daar stuiten ze op een mangat voorzien van een takelconstructie. In die put bevinden zich nog meer menselijke resten in staat van ontbinding in ongebluste kalk. Op maandag 13 maart staat de zaak in alle kranten. Journalisten schrijven in opgewonden bewoordingen over de ontdekking. Er zijn zelfs foto's van de put met lier en katrol. De naam van de voortvluchtige Marcel Petiot wordt genoemd en de kranten gaan uit van een groot aantal slachtoffers. De zaak krijgt veel publiciteit, wat essentieel is om de verdere ontwikkelingen te begrijpen. Op 15 maart wordt er zelfs een landelijk opsporingsbericht verspreid.

Op 13 maart 1944 doorzoeken de onderzoekers het woonadres van Petiot: Rue de Caumartin 66. Het betreft een opvallend pand, vlak bij de hoek met de drukke Rue Saint-Lazare, die naar het gelijknamige station leidt. Als je de straat in de andere richting uit loopt, kom je bij Le Printemps, het warenhuis aan de Boulevard Haussmann. De gevels van de appartementsgebouwen zijn eenvoudig, anoniem zelfs. Tussen het warenhuis en het station kruisen dagelijks talloze forensen en kantoorbedienden elkaar op de drukke trottoirs. Nog iets verder zuidwaarts, aan de overzijde van de Boulevard Haussmann, zijn de appartementsgebouwen wat chiquer. Daar bevinden zich ook

allerlei theaters, onder andere het Théâtre des Mathurins. Het appartement van Petiot strekt zich uit over de gehele eerste verdieping, rond het trappenhuis en de liftschacht. Een halletje leidt aan de ene zijde naar de eetkamer, die ook dienstdoet als woonkamer, en aan de andere kant naar een spreekkamer en de 'chirurgische behandelruimte'. Verder omvat het appartement een kleine keuken en slechts één slaapvertrek. Petiot woont hier met zijn vrouw Georgette. Hun zoon Gerhardt, geboren in 1928, zit in 1944 al een paar jaar op een katholieke kostschool in Yonne, het departement waar het gezin vandaan komt. De zoon heet inderdaad Gerhardt, niet Gérard, zonder dat er ooit ergens een verklaring is gegeven voor die Duitse spelling. Het is een van de vele eigenaardigheden die men zal ontdekken bij het echtpaar Petiot.

Massu geeft opdracht een plattegrond te tekenen van Rue de Caumartin 66 en alle vertrekken te fotograferen. Uit de politieverlagen is vrij goed op te maken wat voor sfeer er moet hebben geheerst: de meubelen zijn goedkope standaardproducten van eenvoudige makelij. Dat geldt vooral voor de vele vitrinekasten en wandrekken met prullaria. Er hangen wat schilderijen van matige kwaliteit. Het decor doet aanvankelijk denken aan een roman van Simenon. Verwijzingen naar de schrijver, in 1944 al een succesauteur, zullen vaak terugkomen in beschrijvingen rond de affaire-Petiot. Overigens vertelt de huishoudster, mevrouw Leroux, de inspecteurs dat dokter Petiot een groot liefhebber van detectiveromans was.

Het decor wordt er nog vreemder op als we in het politierapport lezen dat er tussen alle voorwerpen 'beeldjes en maskers met duivelse en verwrongen gezichten' worden gevonden.⁴ In de spreekkamer van de dokter, tussen de kast en de muur – en dus enigszins buiten het blikveld van bezoekers en patiënten – stuiten de inspecteurs op 'een houten beeldje van ongeveer zes-

tig centimeter hoog, een min of meer erotisch bedoeld monsterlijk wezen met misvormde ledematen en een grijnzende faunenkop'. In een bureaula vinden ze vier foto's van dat beeldje, dat voorzien was van een rechtopstaand geslachtsdeel dat in geen verhouding stond tot de rest van zijn gestalte.

De inspecteurs ondervroegen de burens van de Petiots. In bezet Parijs leidde de dokter het bestaan van een kleine burger, een volkomen geordend leven. Als gerespecteerde en populaire arts had hij een groot en loyaal patiëntenbestand van vooral arbeiders en kantoorbedienden. Een aantal van hen zullen tijdens het proces verklaren hoe toegewijd Petiot was en dat hij mensen die krap bij kas zaten niet liet betalen voor een consult. Wat het contrast des te schriller maakt tussen enerzijds zijn eenvoudige en zuinige levensstijl, zijn bedachtzame omgang met geld, zijn gierigheid zelfs, en anderzijds dat herenhuis in de Rue Le Sueur dat hij in 1941 had gekocht. Georgette Petiot zal de politie vertellen dat ze had geweigerd in dat pand te gaan wonen omdat het naar haar smaak veel te luxueus was.

De Petiots waren inderdaad nogal op de penning, getuigde de huishoudster. De dokter ging 's morgens op pad voor zijn huisbezoeken. 's Middags hield hij spreekuur. Mevrouw Leroux deed de deur open voor de patiënten. Het stel had zelden mensen over de vloer; één of twee vrienden hadden ze misschien. Ze gingen daarentegen wel praktisch elke avond uit, naar de schouwburg of de bioscoop. Toneel- en filmzalen waren er in overvloed in de wijk Saint-Lazare. Zoals veel Parijzenaars probeerden ze de narigheid van de bezetting even te vergeten.

Mevrouw Petiot, altijd in eenvoudig tenue, kocht weinig kleding. Vandaar dat de huishoudster nogal opkeek toen ze in de garderobekast in de slaapkamer een bontmantel en in de commode een parelketting vond. In de loop van 1942 en begin 1943 had mevrouw Leroux een paar herenkostuums en damestoi-

letten van uitstekende kwaliteit in huis aangetroffen. Die lagen 'opgevouwen in de eetkamer en waren niet van de Petiots'. Ook in de praktijkruimte vond ze soms onbekende kleding, die weer snel verdween. Mevrouw Leroux haastte zich erbij te zeggen: 'Patiënten die de dokter bezochten in de tijd dat ik bij hem in dienst was, zijn altijd weer buiten gekomen!'⁵ Op foto's in de pers en op het opsporingsbericht ziet Petiot er doodgrijselijk uit, met zijn starre blik en rare grijns om zijn mond.

Meerdere personen melden zich meteen bij de recherche op de Quai des Orfèvres. Onder hen mevrouw Braunberger, de vrouw van een arts, en mevrouw Guschinow, echtgenote van een bontwerker met een werkplaats in de Rue de Caumartin, bijna pal tegenover de Petiots. Beide vrouwen zijn niet Joods. Ze geven meteen aan welke richting het onderzoek zal kiezen en vertellen hoe zij dokter Petiot hadden leren kennen, over zijn belofte om mensen in ruil voor geld naar het buitenland te helpen, over de verdwijning van hun respectievelijke echtgenoten na een geheimzinnige afspraak ergens in de wijk rond de Porte Maillot. Maar in de ogen van de chercheurs dient zich al snel een moeilijkheid aan: als Petiot aanbood Joodse mensen te helpen vluchten naar het buitenland, als deze hele zaak dus verband hield met Joden die werden opgejaagd door de Gestapo en de Franse politie, dan zouden getuigen elkaar niet verdringen in de wachtkamers van Quai des Orfèvres 36. Daarmee zouden ze zich immers in het hol van de leeuw wagen. In maart 1944 organiseerde de Parijse politie geen grote razzia's meer, maar ze stond nog wel altijd ten dienste van de Gestapo, die de politie voorzag van lijsten met de namen van Joden die moesten worden opgepakt en geïnterneerd – om vanuit doorgangskamp Drancy te worden gedeporteerd naar Auschwitz.⁶ Het ging nog om zo'n zestig Joodse mensen per maand, terwijl tienduizenden Joden waren weggetrokken uit Parijs om zich te

verspreiden over dorpen en gehuchten in heel Frankrijk. Zelfs als Joodse getuigen, naasten van verdwenen personen die beschikten over informatie, Massu wilden helpen bij deze zaak, zouden ze aarzelen zich persoonlijk te melden. Commissaris Massu ontving wel honderden brieven, van individuen die meenden Petiot in de verste uithoeken van Frankrijk te hebben gezien, van lieden die hun diensten aanboden om Petiot te lokaliseren met wichelroede, tarotkaarten of andere technieken. Ook een aantal Joden meldden zich omzichtig door middel van anonieme brieven, zoals het schrijven van 19 maart 1944, ondertekend met 'G', in een Frans dat een buitenlandse achtergrond doet vermoeden. De anonieme dame schrijft:

Ik leerde personen kennen die in mei 1943 uit Nederland waren gevlucht en me kwamen opzoeken. Omdat ze van plan waren hun reis te vervolgen naar een neutraal land, waren ze op zoek naar connecties om daarin te slagen. Een paar weken later vertelden ze dat ze kennis hadden gemaakt met een arts via een dame wier naam ik niet ken. Die dokter had gezegd dat hij hen clandestien aan boord van een vrachtschip met bestemming Zuid-Amerika kon helpen. Om alles vlot te laten verlopen, zouden ze een paar dagen moeten onderduiken in een huis op een locatie die voor hen onbekend moest blijven. De dokter wilde deze mensen er zelf naartoe brengen met de auto of een ander vervoermiddel. Hij droeg ze op al hun bezittingen mee te brengen – en dat waren er nogal wat. Het ging om koffers, kostbare sieraden en een grote som geld. Ik heb die personen op een middag in december nog gezien, twee uur voor hun vertrek. Daarna heb ik nooit meer van hen vernomen.⁷

Massu liet in de kranten een advertentie plaatsen waarin hij de briefschrijfster vrijgeleide belooft en op 2 mei 1944 werd